

Motion till riksdagen 2024/25:2985

av **Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD)**

Slakt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur väl rådande regler vid slakttransporter efterlevs och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda skärpta konsekvenser för ansvariga vid övertramp av reglerna vid slakttransport och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över krav på att grisar som inte känner varandra ska skiljas åt under slakttransporten om inte särskilda skäl föreligger och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett generellt förbud mot obedövad slakt inom EU och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att söka undantag i EU så att Sverige kan förbjuda import av kött från djur som slaktats utan bedövning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till införande av varningstexter för kött som producerats genom obedövad slakt och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett slutdatum för när det inte längre är tillåtet med koldioxidbedövning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda alternativa bedövningsmetoder inför slakt och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda krav på videoövervakning vid slakterier och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av möjligheten till ett delat straffansvar för ägare av slakterier i de fall djurskyddsbrott förekommer och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en ökad möjlighet till förbud för enskilda som tillåtit eller själva sysslat med djurplågeri att bedriva slakteriverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Slakttransporter

Varje år slaktas det ungefär 2,5 miljoner grisar i Sverige, och de är uppfödda på knappt 900 gårdar. Vid ungefär 6 månaders ålder är det dags för merparten av dessa att slaktas, varav de flesta måste transporteras med specialbyggda bilar till ett storskaligt slakteri. Under denna process, lastning, förflyttning och avlastning, finns det vissa regler att leva upp till och ansvaret för att så sker ligger hos det aktuella transportföretaget. Syftet med reglerna är naturligtvis att säkerställa en grundläggande nivå av djurvälstånd och Jordbruksverket listar tydligt vilka krav som gäller för samtliga djurtransporter:

- Du får bara transportera dina djur när de är lämpliga att transportera.
- Du får inte transportera djur som är sjuka eller skadade.
- Om djuren är lindrigt sjuka eller skadade kan du transportera dem om de inte lider under transporten.
- Om det behövs ska du kunna sköta om djuren under transporten.
- Utrymmet där djuren transporteras ska vara utformat så att djuren både kan stå upp och ligga ner i naturlig ställning.
- Om det behövs ska du kunna sätta in skiljeväggar som skyddar djuren i utrymmet.
- Utrymmet där djuren transporteras ska ha god ventilation och ska skydda djuren mot skador under transporten.
- När du lastar i eller ur djuren ur fordonet ska du använda lämplig utrustning, till exempel lastramper.
- Om det finns behov ska rampen ha räcken och tvärgående ribbor som gör att djuren inte faller av rampen eller halkar. Rampen ska luta så lite som möjligt.

Vidare finns det en lång rad andra regler som måste följas vid transport av grisar, exempelvis att transportbilen som används måste vara ren och torr samt ett minsta utrymme som gäller för transporten baserat på individernas tyngd. Därtill finns regler för transporter som är längre än 50 kilometer samt för vad som gäller för att tillåta transporter vars körtid överstiger åtta timmar.

En pilotstudie (Bornhede, 2014) har tidigare visat att transportörer har använt sig av olika arbetssätt då de lastat på eller av grisar. Samtidigt uttryckte de en stor oro över att de eventuellt inte har gjort på rätt sätt, inte minst då deras arbete har skett under tidspress. Mot bakgrund av alla de regler som måste följas är denna osäkerhet inte särskilt förvånande. Missförhållanden i samband med dessa transporter är dessutom väldokumenterade och enligt diverse observationer står det klart att regelverk inte följs.

Därtill står det klart att hänsyn till grisarnas beteende inte tas. Grisar är oerhört intelligenta individer med starka familjeband som känner en enorm stress vid vissa situationer som tillåts idag, såsom att buntas ihop med för dem helt främmande grisar. Det bör mot bakgrund av detta göras en rejäl översyn av hur väl rådande regler vid slakttransporter efterlevs, och konsekvenserna vid övertramp för de som bär ansvar för att så sker bör skärpas. Vidare måste hänsyn tas till grisarnas sociala behov och beteenden, varför det bör införas krav på att individer som inte känner varandra bör skiljas åt under transporten om inte särskilda skäl föreligger.

Obedövad slakt

Sverige är lyckligtvis ett föregångsland när det kommer till djurhållning och slakt, vilket vi både kan och bör vara stolta över. Vi sticker ut ur ett globalt perspektiv men kan samtidigt göra så mycket mer för att säkerställa en fullgod djurhållning såväl i Sverige som i övriga världen.

Religiös ritualslakt, som exempelvis kosher- eller halalslakt, innebär att nerver, artärer samt mat- och luftstrupe skärs av med ett djupt snitt. Detta sker samtidigt som djuret är vid fullt medvetande i flera minuter. Ofta sker detta i samband med att djuret är kopplat till en fasthållningsanordning. Fasthållningsanordningen kan se ut på olika sätt, men dess primära uppgift är att se till att djuret kan avblodas under alla de minuter som djuret har kvar sitt medvetande. I många fall blir djuren mycket stressade av dessa anordningar, som dessutom ibland innebär att djuret hängs upp och ned. Kniven som används vid den här typen av slakt når inte två stora artärer bakom halskotpelaren som samtidigt fortsätter att pumpa upp blod i djurets hjärna, vilket innebär att djuret är fullt medveten om vad som händer. Resultatet förutom en extrem dödsångest är alltså en mycket långsam, smärtsam och plågsam död, vilket bland annat Jordbruksverket tydligt har redovisat för.

I Sverige är det sedan 1937 olagligt att utföra ritualslakt utan föregående bedövning. Ett flertal länder runt om i världen distribuerar dock ritualslachtat kött till Sverige. Den globala halalmarknaden för kött stod för ett värde av drygt 511 miljarder dollar 2019. Halalmarknaden för kött uppskattas ha en global årlig tillväxt på 6,3 %. Värdet på kött från kosherslachtat nöt uppgick till drygt 197 miljarder dollar 2018, med en lägre estimerad tillväxt jämfört med halalkött. Detta säger en hel del om den ofantliga mängd djur som slaktas på ett plågsamt sätt som inte hör hemma i ett modernt civiliserat samhälle.

Många svenskar äter idag kött från djur som halal- eller koscherslachtats utan att de själva vet om det då det ofta säljs som vanligt kött i Sverige. Ovetandes äter vi kött från djur som plågats ihjäl genom medeltida slaktmetoder som aldrig hade varit tillåtna i Sverige enligt rådande lagstiftning. Det har även visat sig att flera av landets största grossister inte ens själva kan garantera att köttet inte kommer från djur som plågats ihjäl. Till följd av denna okunskap finns en stor marknad för den här typen av kött och att det därmed också finns ekonomiska incitament ser vi på hur allt fler köttproducenter har valt att övergå till kött från ritualslachtade djur. Varje år slaktas flera hundra miljarder djur bara i Europa genom dessa groteska metoder. Enligt EU slaktas upp till 75 procent av nötkreaturen på detta sätt enligt EU-kommissionen och i flera länder sker all slakt av får och lamm på detta sätt. Det är alltså uppenbart att mängden kött som kommer från djur slaktade utan bedövning inte motsvarar det antal människor som av religiösa skäl kräver att djuren slaktas på detta sätt. Att kött som producerats genom metoder som bryter mot svensk lag över huvud taget kan säljas i Sverige är rimligtvis tvivelaktigt. Ändå vet vi att miljontals djur varje år tvingas genomlida detta barbari och att svenskar både medvetet och omedvetet bidrar till att detta kan fortsätta.

Det var glädjande att riksdagen under riksmötet 2021/22 beslutade att all mat som upphandlas genom offentlig upphandling ska vara producerad på ett sätt som inte strider mot den svenska djurskyddslagstiftningen. Som en följd av nuvarande EU-regler är dock svenska politiker fortsatt bakbundna från att fullt ut agera, varför Sverige måste inta en stark hållning gentemot EU. Det finns ingen anledning att vi i Sverige ska kringgå våra egna lagar samtidigt som vi bidrar till ett barbariskt djurplågeri. Vi har dessutom en debatt idag om att konsumtion av vegetarisk mat bör öka ur

miljöhänseende. Genom att fokusera på kött från god djurhållning samt vegetarisk mat för dem som avstår från kött från bedövade djur kan Sverige visa vägen till en etisk och hållbar konsumtion.

Inom EU bör Sverige arbeta för generella förbud mot slakt av obedövade djur inom hela unionen samt under tiden söka undantag i EU för att Sverige ska kunna förbjuda import av kött som producerats på ett sätt som inte ryms inom svensk djurskyddslagstiftning. Vidare bör regeringen verka för att allt kött som framkommit genom slakt utan bedövning ska märkas med en varningstext.

Slutdatum för koldioxidbedövning

Enligt djurskyddslagen (2018:1192) ska djur skonas från onödigt obehag och lidande såväl under slakt som under djurets liv. Svensk djurskyddslagstiftning är i många fall i framkant, ur ett globalt perspektiv, vilket också branschen är noga att påpeka. Ett av skälen till detta är att samtliga djur ska bedövas före slakt, vilket är långt ifrån normen i Europa och än mindre i övriga världen.

Vad som blir en aning problematiskt är när bedövningen i sig innebär ett enormt lidande för djuren. Ett klart och tydligt exempel på detta är koldioxidbedövning, som är den vanligaste formen av bedövning av grisar (metoden används även vid bedövning av värphönan, kycklingar och minkar) vid större slakterier. Koldioxid används för att djuren inte ska behöva fixeras och för att de enkelt ska kunna bedövas i grupp. På så sätt hävdar vissa att det skulle minska stressen, men det främsta skälet till metoden är ekonomiskt: Hanteringen blir lättare när det är många djur som ska slaktas samtidigt, och det har även visat sig att köttkvaliteten blir bättre.

Koldioxidbedövningen görs på ett slakteri och sker genom att grisar hissas ner i ett schakt med en hög halt koldioxid vilket ska göra dem medvetslösa och bedövade för att sedan snabbt bli avblodade. Djuren tappas medvetandet på grund av syrebrist och en pH-sänkning i centrala nervsystemet. Exempelvis grisar uppvisar tydlig motvilja mot att andas in koldioxid och detta beteende förstärks ju högre koldioxidkoncentrationen är. En tid efter bedövning med koldioxid återfår grisar medvetandet om de inte avblodas snabbt efteråt.

Forskning, men även omfattande vittnesmål från bland annat veterinärer, klagar vilken enorm stress metoden innebär för djuren. De drabbas dessutom av såväl dödsångest som ett ofattbart lidande, främst på grund av den fruktansvärda brännande smärta i luftvägarna och slemhinnorna som koldioxiden orsakar. Genom att mäta reaktionen på stimulus har man genom studier av koldioxidbedövning sett att bedövningseffekten inte alltid är tillfredsställande, vilket i sig är ett stort problem. Vid koldioxidbedövning behöver djuren dessutom transporteras till ett slakteri, där de i många fall får övernatta tillsammans med för dem helt okända individer. Detta är i sig en tung upplevelse för grisar som bevisligen tillhör de intelligentaste djuren. De har visat sig kunna lära sig nya uppgifter lika snabbt som schimpanser och har ett väldokumenterat och komplext socialt beteende.

Många har med rätta reagerat efter publiceringen av en forskningsrapport från Sveriges lantbruksuniversitet. Forskarna kunde med hjälp av kameror följa grisar under tiden som de gasades med koldioxid, och det går inte att missa hur grisarna skriker,

kastar sig mot väggarna, kämpar emot och kippar efter luft innan de till slut, utmattade och plågade, faller samman.

I dag ser vi klart och tydligt att varken myndigheterna eller delar av branschen tycks agera mot den systematiska tortyr som av ekonomiska och själviska skäl dagligen drabbar tusentals individer i Sverige. Vi ser med andra ord hur rådande lagstiftning på området inte är tillräcklig för att upprätthålla en god djurvälstånd när man tillåter en bedövning som uppenbart innebär ett starkt obehag och mycket lidande.

Bedövning före slakt är för många av oss en självklarhet, men det tjänar ingenting till om bedövningen (i det här fallet koldioxid) orsakar lidande och är en smärtsam metod i sig. Den svenska djurskyddslagen torde med andra ord vara tillräcklig i teorin, men när den inte är det i praktiken krävs det en lagändring. Av den anledningen bör regeringen fatta beslut om ett slutdatum för när det inte längre är tillåtet med koldioxidbedövning av djur före slakt.

Alternativa bedövningsmetoder inför slakt

Även utan alternativ till koldioxidbedövning som metod för massbedövning är det fullkomligt orimligt att tillåta något som redan idag inte lever upp till svensk lag. Det ändrar dock inte behovet av att finna bättre metoder. Just nu pågår det därför en rad olika försök att finna nya alternativ, varav ett av de kanske mest lovande är användandet av så kallad kväveskum som visat goda resultat vid de tester som gjorts. Tanken med denna metod är att grisar slipper den stress som koldioxid orsakar, genom att de får bada i skum fyllt med kväve – eller rättare sagt kvävgas i ett expanderande skum. Med kväveskum ovanför djurets nos eller näbb försvinner syret och djuret blir snabbt medvetslös. Preliminär forskning pekar på att det här är en bra metod men det behövs fortfarande vetenskapliga bevis och vilja för att kunna få den godkänd att använda vid slakt.

Ett annat alternativ man talat om är kanske inte fullt lika lovande, men tycks ändå vara ett bättre alternativ än koldioxid. Av den anledningen har bland annat forskare på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) som efterfrågat mer forskning på bedövning för grisar lyft upp argon, som är en mildare gas än koldioxid. Därmed framkallar det inte samma dödsångest. SLU har sedan tidigare förespråkat ett fullständigt stopp av gasning som bedövningsmetod inför slakt, men till dess att det är ett faktum bör ändå mildare alternativ vara vad som används.

Regeringen bör verka för att snarast möjligt finna alternativa bedövningsmetoder till koldioxid inför slakt.

Videoövervakning vid slakt och straffansvar för slakteriägare

Enligt djurskyddslagen (2018:1192) ska djur skonas från onödigt obehag och lidande såväl under djurets liv som vid slakt. Svensk djurskyddslagstiftning är i många fall i framkant, ur ett globalt perspektiv, och ett av skälen till detta är att samtliga djur måste bedövas före slakt, men också att det finns regler för hur djuren tas hand om innan slakten. Ändå ser vi återkommande problem i samband med bedövningen och vi får

återkommande fruktansvärda vittnesmål om slarv, omoderna slaktmetoder eller rent av vanvård som innebär medvetna brott mot djurskyddslagstiftningen. Det innebär i korthet att det sista djuret upplever i livet är ett stort och oacceptabelt lidande.

Till följd av illegal videoövervakning från december 2020 kunde delar av denna problematik visas för offentligheten när TV4 gick ut med aktuella bilder. Kor hängdes upp levande och grisar, kända för sina starka familjeband och sin välutvecklade sociala förmåga, slogs med kedjor. Andra djur blev sparkade i ansiktet eller tvingades se när andra djur förlorade medvetandet. Vanvården var uppenbarligen systematisk och slakteriets personal var väl medveten om sina brott, då rutinerna plötsligt ändrades i samband med att en inspektör kom på ett oanmält besök till det aktuella Kravslakteriet. Så fort inspektören lämnat, återgick man till samma vanvård och tortyr som tidigare.

Som ägare till ett slakteri bör man vara väl medveten om rådande djurskyddsregler, varför intresset för att anställda sköter sig borde vara stort. Vidare bör man ha någon form av känsla för djurhållning samt känsla för djurens väl. I nämnda exempel med ett videoövervakat Kravslakteri i Skåne tycktes ägaren föga intresserad av att kännas vid de uppenbara brott som skett på vederbörandes slakteri. Felaktigt hävdade han även att det rörde sig om gamla bilder och att slakteriet följde uppsatta regelverk. Det enda skälet till att just denna ägares påståenden kunde motbevisas är det faktum att Djurrättsalliansen i hemlighet hade satt upp kameror i slakteriet. Om det inte vore för denna kameraövervakning hade dessa missförhållanden aldrig kunnat nå allmänhetens ögon, men det ändrar inte faktumet att det var i strid mot aktuell lagstiftning.

Svenskt kött och kanske framförallt Kravmärkt kött vill man gärna tro ska ha producerats på ett förhållandevis etiskt sätt. Sorgligt nog vet vi att så inte behöver vara fallet, delvis till följd av ett avslöjande från Sveriges Radio som visade att det funnits brister vid 60 procent av de 1 500 kontroller som årligen görs på skånska gårdar. Detta faktum, tillsammans med vetskapen om att vissa gårdar ertappats med vanvård trots att de klarat av besiktningar, bör ses som ett klart och tydligt tecken på att det befintliga systemet för kontroller är otillräckligt. I andra länder, däribland Tyskland, övervakas slakterier systematiskt idag med hjälp av videokameror. Följden av detta blir mindre djurplågeri, nöjdare konsumenter och en säkrare situation för anställda.

Krav på videoövervakning vid slakt bör införas vid svenska slakterier. Regeringen bör även utreda möjligheten att införa delat straffansvar för ägare av slakterier i de fall djurskyddsbrott förekommer samt ökad möjlighet till förbud för enskilda som tillåtit eller själv sysslat med djurplågeri att bedriva slakteriverksamhet.

Markus Wiechel (SD)

Victoria Tiblom (SD)